

EN SOMMARDAG PÅ SÖRMLANDSLEDEN

Av Håkan Gustafson

Solen skiner från en nära nog klarblå himmel. Stora **pärlemorfjärilar** flyger i mängder utefter den slingrande skogsvägen. Det är en riktig högsommardag vid den tiden på året då de flesta blåbären mognat och de första hallonen lyser röda ute på hyggena.

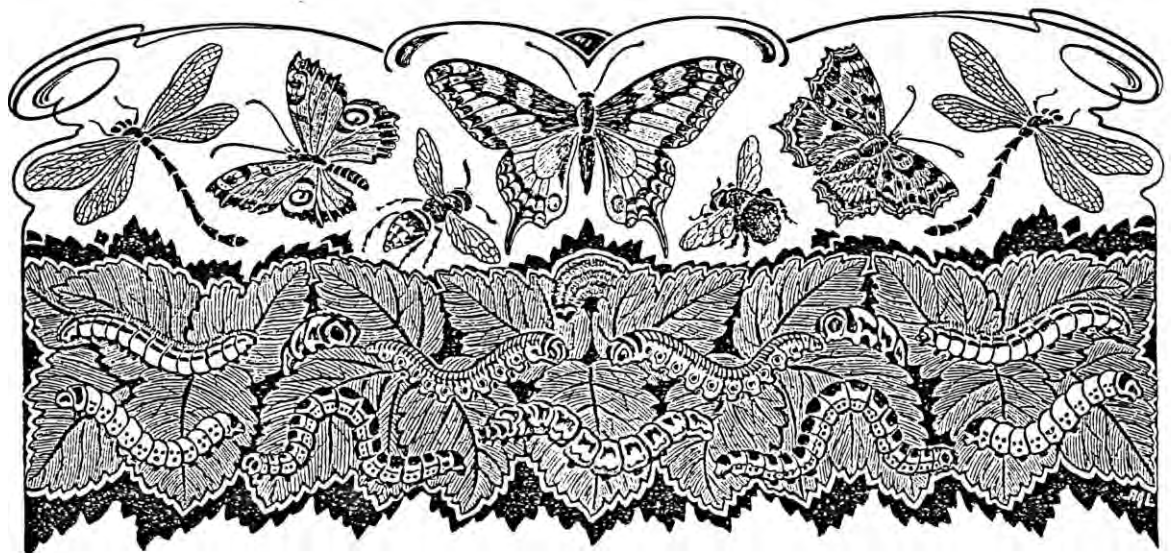
Som substitut för de stora barnens fjälltur med Morfar ska vi bege oss ut med de två små barnen för att vandra en del av Sörmlandsleden, strax söder om Eskilstuna. Siktet är inställt på en liten underbar badvik vid södra stranden av Näshultasjön som vi minns från ett besök för 13 år sedan.

Den orangemarkerade leden slingrar sig in i den mörka barrskogen. I en ljus glänta flyger en **citronfjäril** och flera fantastiskt vackra, nära nog svarta, fjärilar med röda runda fläckar, troligtvis någon slags **svartgräsfjäril**. Åter in i skogen drar en **hornstekelhona** fram, lågt över marken, kryssande mellan träden. Jag blir alltid lika fascinerad av dessa steklars storlek då de dyker upp.

Lovisa fyra år tar täten och stannar upp bara för att äta ett och annat blåbär. Gustaf två år kämpar tappert på den knaggliga stigen men har svårt att riktigt hänga med sin storasyster.

På marken är det **myrorna** som dominerar. På flera håll gäller det att hålla uppe tempot för att inte bli attackerad av dessa mängder av arbetande systrar. I barrskogen verkar det som att myrorna får "härska" helt ostört. Visserligen finns här guldbaggar, flera kortvingeskalbaggar och andra snyltgäster. Dessutom gör säkert också spillkråkan sina djupdykningar i stackarna. Men trots detta fortsätter myrorna att i mångt och mycket helt präglade livet här.

Tankarna går till vårt årsmötesföredrag härom året då vi fick en inblick i skogsbrändernas betydelse för småkrypsfaunan. Då myrstackarna brinner upp och myrorna därmed utrotas i ett område får många andra småkryp en möjlighet att leva där. -I det här området var det säkert mycket länge sedan skogen brann.

Tankarna går också till försommarens vandringar på sandmarkerna på nordöstra Fårö. Där fanns också gott om myror, men även gott om myrlejon. Genom sitt sandsprättande lyckades dessa sländlarver få myrorna att halka ned till botten av sin lejongrop. Med sina stora käkar grep de då tag i myrorna, drog ned dem i sanden och sög därefter ut näringen ur dem. -Här i den sörmländska barrskogen ser jag inte till någon livsform som intagit motsvarande myrlejonens nisch, att "exploatera" den näringskälla som dessa myriader av myror utgör.

På flera håll är marken något rikare vilket bland annat indikeras av **blåsippplantor**. Här har myrorna också en avgörande betydelse. Genom deras spridning av blåsippans frön har den vackra vårblommen en möjlighet att växa överallt där miljöbetingelserna är tillräckligt gynnsamma.

en sommardag på Sörmlandsleden....

Plötsligt öppnar sig den mörka barrskogen. I ett torrare och mera öppet parti, som skogsbrukarna skulle kalla för impediment, växer några lågvuxna ekar som stora kuddar på marken. Där kommer något stort, sakta flygande över vegetationen. En jättelik gulluden **rovfluga** landar på ett blad. Den bär på en **gräshoppa**! Flugan flyger ytterligare ett stycke. På flykten märks det att bytet är tungt. Rovflugan sätter sig snart stilla på en buske och låter sig där studeras på nära håll. Hur bar den sig åt då den fångade gräshoppan? Hur dödade den det stora djuret? Vad kommer den att göra med sitt rov? -Ja, frågorna som dyker upp vid en så mäktig naturupplevelse är många.

Då vi närmar oss Näshultasjön kommer vi ut på ett hygge som ser ut att vara runt tio år gammalt. På röllikorna utefter stigen klänger och parar sig mängder av **långhorningar** av arten *Leptura melanura*. Honorna är lätta att känna igen på de brunröda täckvingarna med en bred svart rand mitt på suturen. Randen börjar strax bakom skutellen och mynnar bakåt ut i de svarta täckvingespetsarna. I sin iver att para sig bestiger de övertaliga hanarna även par som är mitt uppe i sin parning. -Är det den så kallade "kampen för tillvaron" som här utspelar sig framför mina ögon? -Nej, jag ställer inte upp på den typen av dramatisering av vår tillvaro. En beskrivning som "det är de individer som har förmågan att para sig, som har en möjlighet att föra sina arvsanlag vidare" eller något i den stilen är visserligen inte alls så slagfärdig men känns betydligt mera verklighetsnära.

Där nere, nedanför hygget, ska enligt kartan, badviken finnas. Men är det verkligen här? För 13 år sedan var det högvuxen grov barrskog ned mot sjön. För att slippa ifrån de täta lövbuskagen på "tioårshygget" beslutar vi oss för att gå mot väster, ut på ett nyhugget hygge. Väl nere vid badviken grips vi av den stora tveksamheten. *Är det verkligen här?* I det som skulle kunna vara vår badvik växer tätt med **sjöfräken**. Några klubbalar växer visserligen på strandkanten men i övrigt är det "tioårshygget" och det "nyhuggna hygget" som dominerar omgivningen. Min hustru tvivlar starkt på att vi kommit rätt och skickar därför ut mig på en rekognoseringsrunda.

Jag joggar Sörmlandsleden mot nordost och följer därmed sjön högt över berg och ner mot sjökanten. Det svider till lite lätt på min arm. Där sitter en liten **skinnbagge** och sticker mig. En växtsugare som tydligen har förmågan att inte bara penetrera växter utan också mitt skinn. I mitt joggande skenar fantasin iväg och jag undrar när några arvsanlag i en sådan växtsugare kommer att mutera så att djuret blir till en verklig "däggdjurs-sugare"? -Vilken lovande möjlighet till överlevnad! Visserligen tar de ökända vägglössen för sig av människans blod, men någon mera frilevande skinnbagge med ett levnadssätt som myggornas eller bromsarnas känner jag inte till från vår fauna.

Kommer så åter till det nyhuggna hygget. Där sitter en **humlebagge** och trycker på en murken trädgren på marken. Evolutionen, med andra ord den genom tidsrymderna ständigt pågående selektionen av livsformer, har här lett fram till ett djur med ett utseende som är avskräckande för många predatorer. De individer som varit mindre avskräckande har ständigt löpt större risk att bli dödade än de mera avskräckande. Därmed har arvsanlag (mutationer) för humlelikt utseende spridit sig och blivit helt dominerande i populationen. Det är något inom mig som hindrar mig från att ta i humlebaggen. Visst vet jag att den inte kan göra mig illa, men trots detta ger det ludna och tvärrandiga djuret mig signaler att vara på min vakt.

En **rovfluga** lika den med gräshoppan landar på en stubbe. Min jakt- och samlingsinstinkt sätter in. -Ska jag ta den vackra flugan, preparera den och sätta den i en låda? Nej, stopp och belägg, här gäller det att inte förhäva sig i entomologins fantastiska värld. Det får räcka med skalbaggarna som alltför ofta genererar alltför sena nätter vid bestämning, preparering och etikettering.

Vid återkomsten till viken kastar jag mig i sjön. Jag är nu övertygad om att vi är vid rätt badvik. Efter att skogen har huggits ned har säkert näringsämnen blivit frigjorda och runnit ned i sjön. I den tidigare öppna, sandbottnade viken, har då sjöfräken brett ut sig och allt eftersom åren har gått har multnande växtdelar bildat ett litet lager av dy på botten. -Människans markanvändning påverkar sannerligen inte bara marken i fråga!

Väl utanför fräkenbeståndet är det skönt att bara flyta omkring i det varma vattnet och skåda **trollsländornas** patrullerande utefter stranden.

Funderingarna går vidare. -Hur kommer livet att te sig här om tio, tjugo, fyrtio och åttio år? Eller säg om etthundra-, tvåhundra-, fyrahundra- och åttahundratusen år?Ja, den som lever får se.....
.....men, just här och nu är livet helt klart underbart!